

MESTO, MIESTO A PAMÄŤ V KULTÚRNEJ KRAJINE

Recenzovaná publikácia: PECNÍKOVÁ, Jana. *Mesto, miesto a pamäť v kultúrnej krajine*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2023, 105 s. ISBN 978-80-557-2069.

Vedecká monografia s názvom *Mesto, miesto a pamäť v kultúrnej krajine* poskytuje komplexný pohľad na problematiku kultúrnej krajiny s osobitným dôrazom na mestá a námestia. Štúdium kultúrnej krajiny interdisciplinárne prepája humanitné disciplíny, ktoré pomáhajú skúmať jej jednotlivé zložky, či už z antropologickej, kulturologickej, historickej, jazykovej, geografickej alebo inej perspektívy. Autorka upozorňuje, že medzinárodné organizácie, ako ICOMOS, UNESCO a Rada Európy, venovali veľkú pozornosť kultúrnym krajinám, pretože si uvedomujú ich jedinečnú hodnotu a riziko ohrozenia. Autorka sa opiera o množstvo zahraničných zdrojov, no najmä o názory renomovaného odborníka prof. Kena

Taylor, ktorý pôsobí na Australian National University a celú kariéru sa venuje téme kultúrnej krajiny. V jednej zo svojich publikácií uvádza, že „*kultúrne krajiny sú miesta, kde sa ľudská kultúra odhaľuje, sú našou nepísanou biografiou, reflektujú naše chute, naše hodnoty, naše nádeje, and aj naše strachy v zhmotnenej viditeľnej podobe*“ (Taylor, 2015, s. 12). Kultúrna krajina patrí medzi najmenej preskúmané vedné odbory kultúrnych štúdií. Spája koncept identity, histórie a kultúrnej pamäte krajiny. Tento ideový koncept reprezentuje to, čo je pre danú spoločnosť významné. Okrem materiálneho aspektu je kultúrna krajina obohatená aj o nehmotné faktory, vrátane myslenia ľudí, ich emócií, konania a pocitu spolupatričnosti, kultúrnych a historických udalostí, ktoré výrazne ovplyvnili jej vývoj. Kultúrna krajina môže nadobúdať rôzne podoby, ako je reálna, fantastická alebo ideálna, a obsahuje viaceré dimenzie, vrátane časovej, priestorovej, ekonomickej, technickej a socio-kultúrnej.

Autorka zdôrazňuje, že v Európe stále hľadáme a definujeme, čo považujeme za kultúrnu krajinu a ako ju uchovávať či transformovať, zatiaľ čo v Ázii sa každá krajina automaticky považuje za kultúrnu, pretože v nej pôsobí človek. Túto monografiu považujem za dôležitý prínos, keďže v slovenskom akademickom priestore absentuje

podobné komplexné dielo. Autorka sa zamýšľa nad tým, ako kultúrna krajina vyzerá, prečo tak vyzerá, ako ju naši predkovia formovali a aký má jej charakter a obsah. Monografiu koncipuje ako prehľadovú teoretickú štúdiu, ktorá poskytuje odpovede na tieto otázky a dopĺňa ich o vybrané príklady (tzv. malé prípadové štúdie). Ak označíme miesto za kultúrnu krajinu, mali by sme ho vnímať ako celok, ktorý odráža udalosti, osobnosti a vplyvy, ktoré ovplyvnili jeho identitu a charakter. Schama (2007, s. 11), uvádza, že „*krajina môže byť v skutočnosti textom, do ktorého generácie vpisujú svoje opakujúce sa predstavy*“. V súlade s týmto tvrdením, si autorka si pre ilustráciu zvolila nielen obrázky, ale aj úryvky z literárnych diel, čím výrazne monografiu spestrila.

Monografia pozostáva z piatich kapitol, ktoré čitateľov sprevádzajú od konceptov kultúrnej krajiny cez pamäť v kultúrnej krajine až po mestský priestor. Najväčšiu pozornosť venuje mestu, ktoré vníma ako kultúrnu alebo symbolickú krajinu, preskúmava jeho pamäť, kultúrne dedičstvo a námestia ako špecifickú kultúrnu krajinu. Autorka zdôrazňuje, že námestia neslúžia len na okrasu alebo pre turistov, aj keď to tak niekedy môže vyzeráť; symbolizujú komunitu a zachovávajú jej pamäť, keďže boli svedkami dôležitých udalostí. Zvlášť sa venuje dvom francúzskym námestiam, Place Vendôme v Paríži a Place Stanislas v Nancy, ktoré si získali pozornosť pre svoju jedinečnosť a autenticitu. Sú to prestížne miesta s výrazným *geniom loci*, ktoré pretrvávajú v čase.

Kultúrna krajina vždy existuje v čase, medzi minulosťou a budúcnosťou. Odráža historické udalosti a predstavy spoločnosti, môže byť prejavom moci v čase a priestore. Tí, ktorí mali vplyv, mohli ovplyvňovať kultúrnu krajinu ľahšie než tí, čo nemali také možnosti. Mesto je miestom, kde pozorujeme rôzne kultúrne prejavy a zmeny, a jeho identita sa formuje podľa politických a spoločenských kontextov. Na to, aby sme mesto pochopili, musíme sa prejsť jeho ulicami. Dôležité je oslobodiť sa od pohľadu na mestá iba ako skupiny budov a uvedomiť si, že pravá podstata mesta spočíva v ľuďoch, nie v betóne a oceli.

Mesto, miesto a pamäť v kultúrnej krajine sú úzko prepojené a tvoria základný motív tejto publikácie, okolo ktorého sa prirodzene rozvíjajú ďalšie témy. Úlohou tých, ktorí skúmajú kultúrnu krajinu je odhaliť pestrosť miesta, súčasnosť i minulosť, tradície, potenciál ale aj odhaliť tajomstvá, ktoré sú ukryté v príbehoch, čo autorka úspešne dosiahla.

Ivana Pondelíková